

Hari Singh v. Director of Panchayats, Punjab and others (Tuli, J.)

ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਮੁਦਈ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਹਰਜਾਨੇ ਲਈ ਡਿਕਰੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ।

13. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹੀ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਬੀ. ਐੱਸ. ਜੀ

ਬੀਆਰ ਤੁਲੀ ਅਤੇ ਐਸਐਸ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਜੇ. ਜੇ.

ਹਰੀ ਸਿੰਘ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਪੰਚਾਇਤਾਂ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, - ਉੱਤਰਦਾਤਾ।

1972 ਦਾ CW 162.

13 ਸਤੰਬਰ 1974 ਈ.

ਪੰਜਾਬ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਐਕਟ (1953 ਦਾ IV)— ਧਾਰਾ 102(2)- ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ—ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ—ਕੀ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਡੈਲੀਗੇਟ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੰਚਾਇਤ, ਪੰਜਾਬ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਐਕਟ, 1952 ਦੀ ਧਾਰਾ 102 (2) ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਖੁਦ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰੇ। ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅੱਗੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਡੈਲੀਗੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 102(2) ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਰਧ-ਨਿਆਇਕ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਢੰਗ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਡੈਲੀਗੇਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਾਂਚ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਡੈਲੀਗੇਟ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਡੈਲੀਗੇਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਏਜੰਸੀ ਤੋਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਡੈਲੀਗੇਟ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਐਸ. ਐਸ. ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ 26 ਮਈ, 1972 ਨੂੰ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਕੋਲ ਕੇਸ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਬਲਰਾਜ ਤੁਲੀ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਐੱਸ. ਐੱਸ. ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ 13 ਸਤੰਬਰ, 1974 ਨੂੰ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ।

226/227 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੁਕਵੀਂ ਪ੍ਰਾਇਟ ਰਿੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜੋ ਉਸਨੇ 25 ਦਸੰਬਰ, 1971 (ਅਕੂਜ਼ੀ 'ਏ') ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਇਤ ਹੋਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਅਣਗਹਿਲੀ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ੍ਰੀ ਜੇ.ਐਮ.ਸੇਠੀ .

ਸ੍ਰੀ ਆਈ.ਐਸ. ਟਿਵਾਣਾ, ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ (ਪੰਜਾਬ), ਰੈਜ਼ ਪੌਡੋਟ 1 ਤੋਂ 5 ਲਈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸੀ.ਪੀ ਸਪਰਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸ੍ਰੀ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ 6 ਲਈ ।

ਨਿਰਣਾ

ਤੁਲੀ, ਜੇ.—ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਖਨਾਲ ਕਲਾਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਦਾ ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸਰਪੰਚ ਸੀ। ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵੱਲੋਂ 15 ਮਾਰਚ 1970 ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਪੰਚਾਇਤੀ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਗਬਨ ਕਰਨ ਦੇ ਕਈ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਸੰਗਰੂਰ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਉਪ ਮੰਡਲ ਅਫਸਰ (ਸਿਵਲ), ਸੁਨਾਮ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ 8 ਸਤੰਬਰ 1971 ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ 14 ਨਵੰਬਰ 1971 ਦੇ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਨਾਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੰਚਾਇਤ, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਗ੍ਰਾਮ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਮੀਲਤ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਘੱਟ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਐਕਟ, 1952 ਦੀ ਧਾਰਾ 102(2) (ਜਿਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 'ਐਕਟ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ 30 ਨਵੰਬਰ 1971 ਦੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਪੱਤਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

ਖਨਾਲ ਕਲਾਂ ਦੇ ਸਰਪੰਚ, ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ।

ਤੁਹਾਡੇ ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ 2621/DA, ਮਿਤੀ 14 ਨਵੰਬਰ 1971 ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

2. ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾਬ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਐਕਟ, 1952 ਦੀ ਧਾਰਾ 102 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਸਰਪੰਚ, ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਖਨਾਲ, ਸੁਨਾਮ ਬਲਾਕ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ, ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 102(1) ਤਹਿਤ ਸਰਪੰਚ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ।

3. ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ:-

- (a) ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਡੀ- ਲਿੰਕੁਐਟ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ;
- (b) ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ;
- (c) ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹਰ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਉਸ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰ ਸਕੇ, ਅਤੇ
- (d) ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਰਹਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਜੇਕਰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਇਹ ਪੱਤਰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ. ਸੰਗਰੂਰ, ਨੇ 20 ਦਸੰਬਰ 1971 ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਪ ਮੰਡਲ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਪਾਏ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਗਬਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਲੈਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੋਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਫਸਰ, ਸੰਗਰੂਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ, ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਜੇ. ਏ. ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਇਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਗਠਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਲਨਬਲ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ।

(3) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ 30 ਨਵੰਬਰ 1971 ਦੇ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਦੁਆਰਾ, ਸਿਰਫ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 102 (2) ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਖੁਦ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ-ਕੁਲਰ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਦੀ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਖੁਦ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਡੈਲੀਗੇਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਸ ਜਾਂਚ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ. ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਪੇਸ਼ਗੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੱਤਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਉਪ-ਮੰਡਲ ਅਫ਼ਸਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਜੋ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਪੱਤਰ ਸਮੇਤ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ। 14, 1971, ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਕੇ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ।

(4) ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਫਿਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 102 (2) ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਖੁਦ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਚੋਣ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਇਸ ਅਧੀਨਗੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਪੱਤਰ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਵਿੱਚ, ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਢੰਗ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਜਾਂਚ ਕਰਾਉਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 102 (2) ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਖੁਦ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪੜਤਾਲ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 102(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਰਧ-ਨਿਆਇਕ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(5) ਮਾਮਲਾ ਇੰਟੀਗਰਾ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

(6) ਵਿੱਚ ਮਦਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾ. ਪੰਜਾਬ (1), ਪੀਡੀ ਜੇ., ਆਯੋਜਿਤ: -

"* * * ਧਾਰਾ 102(2) ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਸਰਕਾਰ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੋ ਵੀ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ, ਉਸ ਉਪ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੰਚ ਨੂੰ ਹਟਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਢੰਗ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। * * * "

(1) ILR (1965) 2 ਪੀ.ਬੀ. 182.

(7) ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਦਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 102(2)(ਏ), (ਡੀ) ਅਤੇ (ਈ) ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਪੰਜਾਰਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਜਗਾਧਰੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਬਾਲਾ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦਾ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 102(2) ਅਤੇ (3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

Hari Singh v. Director of Panchayats, Punjab and others (Tuli, J->

ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਮਦਨ ਲਾਲ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਰਡਰ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 102 (2) ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਢੰਗ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। .

(8) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਡੀ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2) ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ: -

“ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।”

(9) ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 95 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਾਂਚ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹੋਵੇ; ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ, ਉਹ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(10) ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (3) ਇੱਕ ਹੋਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੌਂਪਿਆ ਸੀ,

(2) ILR (1966) 2 ਪੀ.ਬੀ. 20.

(3) ILR (1967) 1 ਪੀ.ਬੀ. ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ 827.

ਸਬ-ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ। ਇਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: -

“ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 102(2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਪੰਚ ਜਾਂ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ। ਇਹ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 95 ਦੀ

ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੌਂਪੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬ-ਡਵੀਜ਼ਨਲ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਧਾਰਾ 95(6) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਦੇ ਢੰਗ ਦਾ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਹਟਾਉਣਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਧਾਰਾ 102(2) ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਡੈਲੀਗੇਟ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਡੈਲੀਗੇਟ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਏਜੰਸੀ ਤੋਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਗਲਤ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਡੈਲੀਗੇਟ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

(11) ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 102(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਜ਼ਟ ਮਿਤੀ 14 ਮਈ, 1954 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 11508-LB-53/10558, ਮਿਤੀ 6 ਮਈ, 1954 ਦੁਆਰਾ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ। ਜੋ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

“ਪੰਜਾਬ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਐਕਟ, 1952 (1953 ਦਾ ਪੁਨ ਜਾਬ ਐਕਟ ਨੰ. IV) ਦੀ ਧਾਰਾ 95 ਦੀ ਐਸਬੀ-ਸੈਕਸ਼ਨ (1) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ, ਪੁਨ ਜਾਬ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 102 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (3) ਅਧੀਨ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

(12) ਦੀ ਧਾਰਾ 102 (2) ਤਹਿਤ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

(13) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਨੇ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (4) ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ: -

“* * * ਪੰਜਾਬ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 102 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਜਾਂਚ, ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਿਕ ਲੋੜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਪੰਚ ਜਾਂ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਪ ਧਾਰਾ, ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਰੂਪ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਉੱਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹਨ (ਏ) ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸੀਮਿਤ ਚਾਰਜ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, (ਬੀ) ਕਿ ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ (c) ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਹਰ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 102 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਾਂਚ

Hari Singh v. Director of Panchayats, Punjab and others (Tuli, J->

ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਖਤਿਆਰ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਜਾਂਚ ਦੀਆਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ: -

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 102 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (1) ਅਤੇ, (2) ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਦਾ ਸਾਦਾ ਅਰਥ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਉਸ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੈ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਪੰਚ ਜਾਂ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਉਪ-ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(14) ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ 30 ਨਵੰਬਰ 1971 ਦੇ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਗਿਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਂਚ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਂਚ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸੀ

(4) ILR (1969) 1 ਪੀ.ਬੀ. & ਹਰਿਆਣਾ 59 = AIR 1970 Pb. & Hr. 193 ਆਰ

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 102 (2) ਅਧੀਨ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੱਲੋਂ 30 ਨਵੰਬਰ 1971 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਆਦੇਸ਼. ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੋਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾ 1 ਤੋਂ 5 ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਾਰਿਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 6 ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਖੁੱਦ ਚੁੱਕੇਗਾ। ਵਕੀਲ ਦੀ ਫੀਸ ਰੁ. 100.

ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਬੀ.ਆਰ. ਤੁਲੀ ਅਤੇ ਪੀ. ਐੱਸ. ਪੱਟਰ ਜੇ.ਜੇ.

ਬੇਦੀ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

1973 ਦਾ LPA 488।

24 ਸਤੰਬਰ 1974 ਈ.

ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ (1861 ਦਾ V) — ਧਾਰਾ 30 — ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ (1950) — ਅਨੁਛੇਦ 14, 19 ਅਤੇ 25 — ਧਾਰਾ 30 — ਕੀ ਅਲਟਰਾ-ਵਾਇਰਸ ਧਾਰਾਵਾਂ 14, 19(1)(ਏ) ਅਤੇ (ਬੀ) ਅਤੇ 25 — ਜਨਤਕ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਿਸੇ ਸੜਕ, ਜਨਤਕ ਗਲੀ ਜਾਂ ਚੌਕ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ- ਅਜਿਹੀ ਸਭਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ-ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 30 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ, 1861 ਦੀ ਧਾਰਾ 30 ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਜਾਂ ਸਹਾਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਸਬ-ਡਵੀਜ਼ਨ ਨੂੰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪੂਰਨ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੜਕ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਆਯੋਜਿਤ. ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ, ਇਹਨਾਂ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਜੋ ਬੇਕਾਬੂ ਹੈ, ਤਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀਆਂ ਦੇ ਆਚਰਣ ਅਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਣਗੌਲੇ ਜਾਂ ਮਨਮਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਥਾਰਟੀ ਇੱਕ ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ! ਟਾਈਨ ਸੈਕਸ਼ਨ, ਉਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ ਪਰ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 30 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ-ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁੱਕਦੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪ੍ਰਭਾਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ